

Адыгэ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 237 (22926)

2023-рэ илъэс

ШЭМБЭТ

ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 23-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МаКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

140

Илъэс зэфэхьысыжъ

А. Гусев

Республикэм и Филармоние егъэджэк-гъэсаклом и Илъэс зэри-кырым фэгъэхьыгъэ лофтхьабзэ щыкыуагъ.

Ащ хэлэжыгъэх клэлэгъаджэхэр ыкIи клэлэплухэр, колледжхэмрэ апшээрэ еджаплэхэмрэ ащезыгъаджэхэр, гэсэнэгъэ тедзэ язытыхэр ыкIи тренерхэр, гэсэнэгъэм ивтеранхэр. Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат а Илъэсым кыкIоцI проектыбэ зэрэзшуахыгъэм пае афэгушIонэу кыкIуагъ.

Джаш фэдэу клэлэгъаджэхэм шуфэс гуцылэхэр къафэгъэхьыгъэх АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэм ыкIи АР-м

гъэсэнэгъэмрэ шIэныгъэмрэ клэ иминистрэу Евгений Лебедев.

Клэлэгъаджэхэм закыфигъазэзэ Адыгеим и Лышхъэу кыуагъ егъэджэн сэнэхьатыр кыхэзыхыгъэхэм социальнэ мэхъанэшхо зилэ пшээрлыр зэрэзшуахыгъэм пае зерафэразэр. Президентэу Владимир Путинэм егъэджэк-гъэсаклом и Илъэсэу ыгъэнэфагъэм ар кыгъэзшыпкыжыгъ.

Къумпыл Мурат кызырлыуагъэмкIэ, гэсэнэгъэр анахь мэхъанэшхо зэратырэ лъэны-

кыохэм ренэу ащыщыгъ ыкIи кыэнэжы. МыщкIэ республикэм проектышхохэр ыкIи программэ зэфэхьысыжыгъэр щызэшлуахыгъэх, гэсэнэгъэ зыщарагъэотырэ организациехэм яинфраструктурэ хэлшыкIэу нахьышу ашыгъ. Аужырэ илъэси 6-м Адыгеим еджэпI 4 щагъэпсыгъ, джыри 6 ашы, клэлэцIыкIу ыгыплэ 19 ашыгъ, ахэм ащыщэу 2-м ягъэпсын ыкIэм фэкIо. Къоджэ еджаплэхэм ателгытагъэу гэсэнэгъэм игупчэу «Точка роста» зыфилорэм фэдэу 89-мэ лоф ашIэ, ахэм ащыщэу

25-р мы илъэсым кызызуахыгъ. КлэлэцIыкIу технопарки 4-мэ, «IT-куб» зыфилорэм фэдэ гупчи 2-мэ лоф ашIэ. Еджаплэхэм ягъэкIотыгъэ программэ кыдыхэлъытагъэу мы аужырэ илъэситIум еджэпI 15 зэтырагъэпсыхьагъ, зыр — къэралыгъо программэу къуаджэхэм хэхьоныгъэ ягъэшIыгъэным тегъэпсыхьагъ. АР-м и Лышхъэу къулыкыухэм пшээрлы афишыгъ а пчъагъэхэм ахагъэхьонэу ыкIи кызыкIэлъыкIошт илъэситIум амал зэригъэкIэ республикэм иеджаплэхэр нахьыбэу агъэцIэжынынхэу.

Клэлэгъаджэхэр зэрафимыкыухэр дэгъэзыжыгъэным пае «педагогическэ классхэкIэ» заджэхэрэм зарагъэушIомбгунэу рахъухьагъ, непэкIэ ахэр 19 зэрэхъухэр. Къэралыгъо программэу «Къоджэ клэлэгъаджэ» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэу илъэси 5-м кыкIоцI, мы илъэсри зэрахэтэу, республикэм икъоджэ еджаплэхэм клэлэгъэджэ 49-рэ лоф ашIэнэу кыкIуагъэх. Ащ нэмыкIэу Адыгэ къэралыгъо университетым иапшээрэ курсхэм арыс нэбгырэ 20 Адыгеим икъоджэ еджаплэхэм ащэлажэх.

«Ренэу кызырэхъэгъэщы-рэмкIэ, гэсэнэгъэм ыпъэныкIо-кIэ лофтхьабзэу зэшIотхыхэрэм ялытыгъэу ежъ клэлэгъаджэхэм лоф ашIэнымкIэ амалэу ялэхэр нахьышу ашIын зэралъэ-кIырым нэмыкIэу клэлэгъэджэ сэнэхьатым уасэу фашIырэми нахь зыкIелэты. Тэ тызыфаер лофышIэ ныбжыкIэхэр нахьыбэу еджаплэхэм къаключIэнхэр, клэлэгъаджэхэм, клэлэплухэм ялэпIэсэныгъэ ренэу нахь хэгъэхьоным иамал ялэныр ары», — кыыхыгъэщыгъ Къумпыл Мурат.

Адыгеим и Лышхъэу кызырлыуагъэмкIэ, клэлэгъаджэхэм республикэм ренэу аналэ щатырагъэты, анахь клэлэгъэджэ ыкIи клэлэплу дэгъухэр кыыхагъэщыкI, клагъэгушIух. Непэ ахэм анахь дэгъухэм республикэ ыкIи къулыкыу тынхэр афагъэшшо-шагъэх. МэфэкI концерткIэ зэхыхэр аухыгъ.

АР-м и Лышхъэу
ипресс-къулыкыу

«ТапэкIи хэхьоныгъэхэм тафэлэжыщт»

УФ-м и Президент илъэсэу икIырэр къэралыгъомкIэ зыфэдагъэр кызырэхысыжыгъэ, суверенитетыр гэны-тэгъэныр пстэуми анахь зэрэшхьалэр кы-хигъэщыгъ. А пшээрлы-лыр гъэцIэгъэным ищыкIагъэр зэкIэ щыI.

Адыгеим фэгъэхьыгъэуи джауштэу къэплон плэкIыщт. АР-м и Лышхъэу Къумпыл Мурат кызырэхыгъэщыгъэмкIэ, УФ-м и Президент унашъоу кышыхэрэм, къэралыгъо Iэ-пылэгъоу кыратырым яшуагъэ-кIэ аужырэ илъэсикIым респу-бликэм хэлшыкIэу хэхьоныгъэ хэр ышыгъэх. Гуцылэм пае, ВВП-р процент 21-рэ хъугъэ,

(ИкIух я 3-рэ нэклуб. ит).

Илъэсишъэм имэзэ пшIыкIу

ТхьамафэкIэ илъэсыкIэр кыхьащт, икIырым зэфэхьысыжыгъэр зыщы-фаширэр, пшээрлыгъ-кIэхэм защыфэкIохэр лэхъэнэ зэлэкIыгъор къэсыгъ.

Хабзэ зэрэхъугъэу, зэкъош республикыным ягъэзетхэмкIэ зэфэхьысыжъ зэхэт номер дгъэхъазырыгъэ. ТишIолпырхэмкIэ илъэсэу икIырэр зыфэдагъэр клэлэу непэ шьодгъэлъэгъушт, «Адыгэ макъэм» изэфэхьысыжъ-хэри ахэм ащыщхэу шъуащыт-гъэгъуазэ.

Шъугу къэзгъэкIыжынын, рес-публикэм илъэпкъ гэзет закыо кызыдэкIырэр гъэтхэлэ мазэм лIэшIэгъу хъугъэ, ятлонэрэр кы-хьащт илъэсым кызылутхыщт. 2023-р тиелъэси 100 итамыгъэу

(ИкIух я 4-рэ нэклуб. ит).

Теклоныгъэ

КЪЫДЭЗЫХЫГЪЭХЭР
агъэшIуагъэх

«Лъэпкъ нэшанэ зиэ илъэсыклэ джэгуюаль» зыфилогэ республикэ зэнэкокум теклоныгэ кышыдэзыхыгэ клэлэцлыкхэр зыцагъэшлогэхэ зэхыхэ Адыгэ Республикэм и Правительствэ зычлэт Унэм щыкыуагъ.

Мыщ шагъэуцугъэ пцыикъ чыыгым дэжъ ахэм къалэжьыгъэ шытхъу тхылъхэмрэ шлухъафтынхэмрэ шаратыжьыгъэх. ПстэумкIи зонэкъокъум мыгъэ IофшIэгъэ 70-м еху кырахыллагъ. ЗэхэщакIохэм кызэраIуагъэмкIэ, мызыгъэгум уахэдэныр хыллагъэ. ГъэшIэгъонэу, дахэу кырахыллагъэр бэ. Арыти, зэхэгущыIэжьхи, хабзэ хъугъэ джэголыи 10-м ачыпIэ анахъ дэгъоу алытитэгъэ 15-р кырахыгъ. Ахэм Правительством и Унэ шагъэуцугъэ

пц|ыикъ чъыгыр джы къа-
пъэдахэ.

— Джэгуальэхэр эклэ тизэнэкьюкю илэ шапхэхэм адиштэу, эклүжүэу гьэпсыгьэх. Мы лофтхьабзэмклэ тэрклэ шьхьалэр адыгэ лъэпкэ лэпэцисэхэм яшлынклэ дгьэфедэрэ шлыкшынклэ лошлагьэхэр зэрэгьэцэклагьэхэр ары. Ащ тыдепльыг. Шлүхьафтынэу яттыгьэхэри лэпэласэхэм агьэхьазырыгьэх. Ахэм аклырыпльыхэзэ ежхэми ясэнаушгыгэ хагьэхьонэу тыгай, — кьыддгьощагэ лъэпкэ лэшлагьэхэмклэ лэпэласэу.

осэш! купым хэтэу Гумэ
Ларисэ.

Зэнэкъокъур я 5-у мыгъэ зэхашагъ. loftхъабзэм Адыгеим илэласэхэм язэхыхъэ икIэшакIу. АР-м культурэмкIэ и Министрствэ, КъокIыплэм шыпсэурэ лъапкхэм яискусствэи Къэралыгъо музейм икыутамэу республикэм шылэр ыкIи Адыгеим лъапкх культурэмкIэ и Гупчэ ашкIэ IэпыIэгъух. ЗэхэщакIохэм кызэралыагъэмкIэ, loftхъабзэм хэлажьэхэрэм япчбагъэ илъэс къэс нахьыбэ мэхъу.

АНЦОКЪО *Ирин.*

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэ и Указ

Адыгэ Республикэм ищытхуцлэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм
ехылаагъ

Наукэмклэ, егъэджэн лoфымклэ, лэпэ-лэсэныгъэшхo зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхъазырынклэ гъэхъагъэхэр зэрлэхэм фэшл Адыгъ Республикэм иштхъуццэ «**Адыгъ Республикэм наукэм-клэ изаслууженнэ лoбышлэшху**» зыфилорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Хяатко Зурет Нурбий ыпхыум — апшээрэ гэсэныгээ языггэгьотырэ федеральнэ кээралыгьо бюджет учреждениеу «Мыекьопэ кээралыгьо технологическэ университетым» гомылапхэхэм ятехнологиекIэ икафедрэ ипашэ;

Хьякймфэ Зайнэт Руслъан ыпхъум
— апшърэ гъсэнэыгъэ языгъэгъотырэ
федеральнэ къэралыгъо бюджет учрежде-
ниу «Адыгъ къэралыгъо университетым»
инаучнэ кластеру «Гуманитар шлэны-
гъэхэмкӀэ ыкӀи культурэмкӀэ институтым»
ӀэкӀыб къэралыгъуабгъэхэмкӀэ ифакультет
французыбгъэмкӀэ ыкӀи нэмыкӀ филоло-
гиэмкӀэ икафедрэ ипрофессор;

Адыгэ Республикэм ищытхуцлэу «Адыгэ Республикэм иапшээрэ еджаплэ изаслуженнэ юфыш!» зыфилорэр афэгъэшъосэгъэнэу:

Хяпэкиз Сарэ Мурат ыпхбум —
апшээрэ гэсэсынгээ языгэгъотырэ
федеральнэ кээралыгъо бюджет уч-
реждениеу «Адыгэ кээралыгъо универ-
ситетым» инаучнэ кластерэу «Институт
качества жизни» зыфилорэм педаго-
гикэмрэ психологиемэрклэ ифакультет
педагогикэмрэ педагогическэ техноло-
гийхэмэрклэ икафедрэ идцент;

Чудесова Наталья Николай ыпхум — апшэрэ гэсэныгэ языгэгьотырэ федералнэ кэралыгьо бюджет учреждениеу «Мыекьопэ кэралыгьо технологическэ университетим» иметодическэ гьэлорышлэлэ илэц;

Культурэм ихэxоныгъэ ялахь зэр-
хашыхэрэм фэшI Адыгэ Республикэм
ищытхьуцIэу «**Адыгэ Республикэм
культурэмкIэ изаслуженнэ IофышI**»
зыфIорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Коновалова Галинэ Александр
ыпхуым — Адыгэ РеспубликэмкӀэ сэнэ-
хъат гъэсэнгъэ языгъэгъотырэ къэра-
лыгъо бюджет организациеу «Искус-
ствэхэмкӀэ Адыгэ республикэ колле-
джэу У. Хь. Тхьабысымэм ыцӀэ зы-
хыӀырэм» иотделениеу «Искусство тан-
ца» икӀэлэгъаджэ;

Мэрэтыкьо Сайдэт Амин ыпхьум
— Адыгэ Республикэмклэ гъэсэныгъэ
тедзэ языгъэгъотырэ къэралыгъо бюд-
жет организациеу «Искусствэхэмклэ
кэлэлэцыйкълэ еджаплэу N 1-м» лъэпкь
лэмэ-псымэхэм къягъэлогъэнымклэ икълэлэ-
егъаджэ.

Гэсэныггэм ыльэныкыоклэ гъэхьа-
гъэхэр зэрлэхэм фэш! Адыгэ Респу-
бликэм ищытхуцлэу «**Адыгэ Респу-
бликэм гэсэныггэмклэ изаслуженнэ
Юфыш!**» зыфилорэр афэггэшшошэ-
гъэнэв:

Бэртэрэ Арамбий Хьаджимэт ыкьом — пщыныжь ягъэхыгъэнымкIэ Федеральнэ къулыкъум ифедеральнэ учреждениеу сэнэхъат гъэсэныгъэ языгъэгъотэу N 200-м ипашэ;

Глазунова Наталья Анатольевна — зэхэбүтэгъэ гъэсэнэгъэ языгъэгъотырэ муниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджапӕу N 7-м» үблӕплӕ классхэмклӕ икӕлӕгъаджӕ;

Папанов Александр Иван ыкъом
— гъэсэнэгъэ тедзэ ягъэгъотыгъэным-
кIэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо
бюджет учреждениеу «Адыгэ Респуб-
ликэм щыпсэурэ кIэлэцIыкIухэм гъэс-
ныгъэ тедзэ языгъэгъотырэ Гупчэм»
иметодист;

Пчэнышьое Фатимэт Щухьайб
ЫПХЪУМ — пенсионерым:

Тулайкина Татьяна Владимировна — гъэсэнэгъэ тедзэ ягъэгъотыгъэнымкӀэ Адыгэ Республикэм икӀэ-ралыгъо бюджет организациеу «Республикэ естественнэ-хысап еджаплэм» гъэсэнэгъэ программэхэмкӀэ иотдел иметодист.

Физическэ культурэмрэ спортымрэ
язегъэушомбгун илахь зэрэхишыхьэрэм
фэш! Адыгэ Республикэм исытхьуц!эу
«**Адыгэ Республикэм изаслуженнэ
тренер**» зыфилорэр **Делэкьо Адам
Азмэт ыкъом** — гъэсэнгыгъэ тедзэ
ягъэгъотыгъэнымк!э Адыгэ Республи-
кэм икъэралыгъо бюджет организациеу
«Самбэмк!э Олимпиадэхэм ахэлэжъ-
этхэр зыцагъэхъазырырэ спорт еджа-
плэм» ипашэ фэгъэшъомэгъэнэу.

**Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу
КЪУМПЫЛ Мурат**

кб. Мыекъуапэ,
тыгъэгъазэм и 21-рэ, 2023-рэ илъэс
N 162

Зичэзыу шлушлэ ІэпыІэгъур атлупщыгъ

*Хэушъхъафыкыгъэ
дзэ операцием хэ-
лажсърэмэ анае
Пишызэ къэзэкъы-
дзэм и Мыекъопэ
къэзэкъ отдел
къыгугоиугъэ шІу-
шІэ ІэныІэгъур ты-
гъуасэ ытІунышгъ.*

Ар зэшлуихыг Адыгеим
икъэзэкъ ныбжьыкӀэхэм я
Союз.

Союзым итхьаматэу
Екатерина Загорулько
кызыэрилтагъэмклэ, дзэ-
клөлхэм кьафаугъоигъэ
щыгын фабэхэм, ренэу
ящыклэгъэ пкыгъохэм
ямызакъоу, илъэсыклэ
шлухъафтынхэри ахэм
арагъэгъусагъэх.

— Мы лэпылэгъур я 41-у
щыт, тоннит'у фэдиз къэ-

тыгуойг. Адыгейм икьэ-
зэкь ныбжьыкIэхэм я Со-
юз хэтхэм афэшъафэу
IэпыIэгьум икьэгуоин
епхыгъэ Iофым кьыхэлэ-
жъагъэх республикэ еджа-
плэхэм якIэлэеджакIохэр,
Адыгейм шыпсэурэ цы-
фыбэ. Джащ фэдэу дзэ-
кIолIхэм ягупсэхэм кьагъэ-
хъазырыгъэхэри ащ хэ-
лтых, — кьыIотагь Ека-
теринэ.

Ащ кызырэхигъэщыгъэмклэ, Мыекълэ районым ит поселкэу Тульскэмрэ станицэу Кужорскэмрэ ащыпсэурэ къэзкъ ныбжьыклэхэми яшогъэшхо къэкIуагъ.

— Шүшлэ лэпылэгьур
Херсонскэ ыки Запорож-
скэ шольпырхэм анагъэ-
сышт. Сэгугъэ охътабэ
темышлэу ар тидзэкӀол-
мэ аӀэкӀэдгъэхьэшӀунэу.

Тиухъумаκломэ мандарин
килограмми 100-м ехъу
къафэтщэфыгъ, ащ 1əshly-
lyshlхэр, шъоур, нэмык1
гъомаылапхъэхэр идгъэ-
гъусаагъ. Ясэньхатк1э
къашъхъэпэщт кпъыгъохэр,
аныхъу газыр зэрыт бал-
лон цык1лхэр, шэф осты-
гъэхэр ык1и нэмык1хэр
афэттлуппэгъэх. Дэгъоу
сыщыгъуаз псымъэхэмрэ
к1элэц1ык1лхэм ашыгъэ
сурэтхэмрэ тидзэк1ол1хэр
зэрачыгушук1хэрэм, ах-
ри зыщидгъэгъупшагъэ-
хэл, — кыылотагъ пшъэ-
шъэжъыем.

Екатеринэ игушылэхэм
кѡахигѡхѡжыгѡ мыш
фѡдѡ лѡпылѡгѡур аугѡои
зыхѡуклѡ вирусхѡм аѡ-
шлѡуклѡхѡрѡ ыклѡ фѡшъ-
хѡфѡ лѡзѡгѡу уцхѡр, шы-
гѡын фѡбѡхѡр кѡызѡрѡ-
дѡлытѡхѡрѡр.

Депутатхэм апай

Адугэ Респу́бликэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 31-рэ зэхэсыгъо 2023-рэ илгъэсым тугъэгъазэм и 28-м шылэшт.

Зэхэсыгьом зыхахэлплээштэм мыщ кыкылэлыкlorэ loфыгьохэр ахагьэхэ- гьэх: законопроектхэу «Адыгэ Респу- бликэм изаконхэу «Чыплэ зыгэлоры- шлэжыным ехыллагь», «Чыгум елхы- гьэ зэфышытыклэхэр гьэтэрзыгьэнхэм ехыллагь», «Зыныбжь имыкыугьэхэм аналэ атегьэтыгьэнымклэ Адыгэ Респу- бликэм икьэралыгьо полномочие заулэ чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кьулы- кьухэм афэгьэзэгьэным ехыллагь», зыфилохэрэм зэхьокыныгьэхэр афэ- шыгьэнхэм афэгьэхыгьэм» ятлонэ- рэу ахэлплээгьэныр; законопроектхэу «Адыгэ Республикэм изаконхэу «Адыгэ Республикэм муниципальнэ шэлхэзэ правовой актхэм я Регистрэ ехыллагь», «Муниципальнэ образованием иллыкю кьулыкьу депутат иполномочиехэм ягьэцэклэнклэ гарантиехэм яхыллагь», «2023-рэ ильэсымклэ ыкли 2024-рэ, 2025-рэ ильэсхэм ячэзыу пальэкклэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет ехыллагь», «2023-рэ ильэсымклэ ыкли 2024-рэ, 2025-рэ ильэсхэм ячэзыу

палъэкӀэ Адыгеим шӀокӀ зимылӀэ медицинэ страхованиемкӀэ и ЧыплӀэ фонд ибюджет ехыллӀагъ», «Сабыххэр зыплунӀэ зыштӀэгӀэ ны-тыхӀэм мазӀэ къӀэс ахъцӀэ аратыштымрӀэ, кӀэлӀэцӀыкӀу пчъагӀэу аплурӀэм ялытыгӀэу ащ фӀэдӀэ унагӀом социальнӀэ лӀэпылӀгӀоу кылуӀкӀэ-штым ехыллӀагъ», «КъӀэралыгӀо социальнӀэ лӀэпылӀгӀоу АР-м щарагӀэгӀгӀотырӀэм ехыллӀагъ», «ШӀушӀӀаным епхыгӀэ лӀофыгӀо заулӀэ зӀшӀлохыгӀӀаным ехыллӀагъ» зыфилохӀэрэм зӀхъокӀыныгӀгӀэхӀэр афӀшӀлыгӀӀэнхӀэм афӀгӀӀэхыгӀӀэм» аплӀрӀэ ахӀ-плӀӀэгӀӀӀаныр ыкӀи нӀмкӀ лӀофыгӀохӀэр.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм
изэхэсыгъо АР-м и Лышхъхэ и Коор-
динационнэ гупчэу Жуковскэм иурамэу
N 22-м щыгъагъы 10.00-м щыра-
гъэжъэшт.

АР-м и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу, чыгыр
политикэмкIэ, мылькумрэ чыгымрэ
япхыгъэ зэфыщытыклэхэмкIэ
комитетым итхьаматэу ЦЭЙ Эдуард

«Тапэкли хэхъоныгъэхэм тафэлэжъэшт»

(ИкӀаух).

промышленнэ кыдэгъэкӀыныр процент 50-м нэсыгъ, республикэм ихахъохэр процент 1,8-кӀэ нахыбэ хъугъэх.

Джащ фэдэу промышленнэ кыдэгъэкӀыным индекс проценти 107,8-м нэсыгъ. Кыблэ Федеральнэ шӀолырымкӀэ ар ятӀонэрэ чыплэм щыт. Мэкъумэщ хызмэтым процент 1,7-рэ, зырыз щэным — 6,7-рэ, псэолъэшным проценти 2,9-рэ, псэуплэу ашӀи атыгъэм проценти 8,5-рэ ахъуагъ. Социальнэ, гъогу ыкӀи инфраструктурнэ псэолъабэ республикэм щашыгъ, псэуплэ пэпчъ цыфӀэу дэхэм щылӀэкӀашӀу

мэхъу, — кыыхигъэщыгъ АР-м и Лышхъхъэ.

«Лэгъонакъэ» нэмыкӀэуи зекло-рекреационнэ парк Джэгокло гъэхъунэм щашы.

— Республикам иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышӀынхэм илъэсипшӀ пчъагъэхэм зеклоныр фӀэорышӀэным тегъэпсыхъэгъэ проектхэр етхыжъагъэх. Аужырэ илъэсхэм ащ мылӀкушхоу пӀэхъэрэм ишӀуагъэкӀэ мы лъэныкъом зеушӀомбгъу, — кыӀуагъ АР-м и Лышхъхъэ.

Зеклоным ылъэныкъокӀэ амалышӀухэр къэзытыштхэм ащыщ зызыгъэпсэфынуу тишӀолыыр къаглохэрэм апае мӀшлоку тырагъэуцонэу «Урысые мӀшлоку гъогухэмрэ» республикэмрэ

жыгъ. Илъэсэу икӀырэр километрэ 99-рэ икӀэрыкӀэу ашӀыжыгъ.

Палъэхэм апэ итэу пхыращыхэрэм ащыщ псэолъэшным фытегъэпсыхъэгъэ проектыри. 2017-рэ илъэсым кыщыублагъэу псэуплэ квадратнэ метрэ миллиони 2-рэ 200-рэ Адыгеим щатӀупщыгъ. КъумпӀыл Мурат кызыериуагъэмкӀэ, илъэси 10 благъэм квадратнэ метрэ миллион ашӀынуу агъэнэфагъ.

Адыгеир мэкъумэщ хызмэтым фытегъэпсыхъагъэш, ащ хэхъоныгъэхэр егъэшӀыгъэнхэми республикэр лъэшэу ыуж ит. Аужырэ илъэсыным ащ продукциеу кытӀупщырэр фэди 1,6-кӀэ нахыбэ хъугъэ. Ом изытет

кыкӀуаплэ зышӀымэ зышӀоигъо езыгъэжъэгъэкӀэ фермер 42-мэ ар атырагощагъ.

Джащ фэдэу унэгъо былымэхъо фермэ зыгъэпсы зышӀоигъо хэм грантэу аратыгъэм сомэ миллиони 121,1-рэ пӀэхъагъ. Ар 2022-м атыгъэм фэди 3,7-кӀэ нахыб. Къэралыгъо лӀпылӀгъум ишӀуагъэкӀэ предприниматель 77-рэ бизнес цыкӀум е гурытым ахэщагъэ хъунэу гугъаплэ щы.

АР-м и Лышхъхъэ кызыэрэ хыгъэщыгъэмкӀэ, илъэсыбэрэ кызыпкӀэштхэр нахыбэу агъэтысхъанхэм, чыгхатэхэм зарагъэушӀомбгъуным, лы ыкӀи щэ къэзытырэ былымшхъэхэм ахагъэхъоным ыуж итых. Щэ къэзытырэ былымхэм япчъа-

уахътэм кыгъэлъэгъуагъ. «Мой бизнес» зыфилорэ Гупчэр лӀпылӀгъухэм ягъэпсынкӀэ цыфхэм аделэ. Илъэс къэс нӀбгырэ миным ехъукӀэ нахыбэ мэхъу лӀпылӀгъур зыгъэфедэхэрэр.

Экономикэм хэхъоныгъэхэр рагъэшӀыхэмэ, цыфхэм ящылакӀэ нахышӀу хъуныр ары пшӀэрылӀ шхъалэр. ЛӀжыапкӀэр къэлэтыгъэным, цыфхэм гъотэу ялэм хэгъэхъогъэным, лӀфшӀлӀпӀэ чыплӀэхэм ябэдзэршӀыплӀэ зегъэушӀомбгъугъэным, социальнэ инфраструктурэр нахъ ин шыгъэным ыуж зэритхэми ары лӀапсэу ялэр.

Аужырэ илъэсхэм республикэм еджэпӀи 5 (джыри 6 агъэуцу), кӀэлэцыкӀу ыгъыплӀэу 19 (тӀур аухы) щашыгъ, сымэджещэу 4, лӀзаплӀэуи ащ фэди зыкӀэлӀахыгъ, ФАП 33-рэ, культурэм и Унэу 9, физкультурэм зыщыпылӀхэ ыкӀи япсауныгъэ зыщызэтырагъэуцожырэ комплексэу 22-рэ агъэуцугъ. ПсауныгъэмкӀэ зишӀуагъэ кыкӀошт псэукӀэм цыфхэр нахыбэу хэцэгъэнхэм анахъ чанэу зыщыпылӀхэ шӀолыыр пэрытхэм Адыгеир ащыщ.

Республикэм хэхъоныгъэу илӀхэр «Урысыер» зыфилорэ кыгъэлъэгъон-форумэу Москва щыкӀорэм кыщагъэлъэгъуагъ. КъумпӀыл Мурат шӀолырым и МафӀэу ащ щыкӀуагъэм кызыщэгъушӀым, социальнэу гупсэфыныгъэ зэрылӀэу, лъэхъаным кӀэу кызди-хыхэрэм адиштэрэ экономикэ зилӀэ шӀолыыр Адыгеир шыгъэным ыуж зэритхэм кыкӀыгъэтхыгъ.

Ащ пае кадрэхэмкӀэ щыкӀагъэу щылӀэхэр дэгъэзыжыгъэнхэми мэхъанэ ин раты. Федеральнэ проектэу «Профессионалитет» зыфилорэм кыдыхэлытагъэу зеклоным ыкӀи фӀофашӀэхэм ягъэцӀкӀэн зыщыфагъэсэхэрэ Гупчэ Адыгэ къэралыгъо университетым цагъэпсыгъ. Кыхъащт илъэсым гурыт профессиональнэ гъэсэнэгъэ зыщарагъэгъотырэ кластерэу «ПрофиМед» зыфилорэм илӀофшӀэн Адыгэ къэралыгъо технологическэ университетым щыригъэжъэшт.

— *ЛӀпӀэлӀгъанэу икӀушӀтым фэди з тӀи. Ти Президент кызыэрэ хыгъэщыгъэу, ащ бэ кызырӀыубытырэр, ау анахъ шхъалэр Урысые обществэм зӀпхыныгъэ ин зэриэр ары. Тапэкли хэхъоныгъэхэр нахыбэ хъунхэм тыфӀэбэнэшт, къэралыгъом исуверенитет кызытэгъэнэгъэным тыхӀэлэжъэшт, цыфхэм ящылакӀэ нахышӀу хъуным фытегъэпсыхъэгъэ пшӀэрылӀэу УФ-м и Президент кышӀыгъэхэр дгъэцӀкӀэштхы. А лӀфшӀлӀхэр пстэу-мэ аплӀэх. ХэушхъафыкӀыгъэ дзэ операцием хӀажажъэхэрэмрэ ахэм яуагъохэмрэ тызэрафыщытыр гушӀыкӀэ къэтымылӀоу, шлагъэхэмкӀэ къэдгъэлъэгъоным пстэумэ анахъ шхъал, — кыӀуагъ АР-м и Лышхъхъэ.*

Зыгъэхъазырыгъэр
ХЪУТ Нэфсэт.

А. Гусев

ялӀэным ищыкӀагъэр цагъэпсы.

2017-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу дотациеу республикэм кыфаклорэр процент 20-м кыкӀи 13-м нэсэу кӀеыхыгъ, инвестициеу экономикэм кыхалъхъагъэр сомэ миллиард 200-м ехъу.

Инвестиционнэ проектышохэр республикэм щыпхыращы. Промышленнэ паркым ыкӀи гъэпсэфыплӀэу «Лэгъонакъэм» яшын лъагъэкуатэ. Ахэм анэмыкӀэу сомэ миллиард 20,1-рэ инвестициеу зыпӀэхъащт промышленнэ паркэу «ПсӀэуапсэм» ишӀыни агъэнэфагъэхэм ащыщ. Псэолъэшным цагъэфедэрэ материалхэр ыкӀи гъучым хэшыкӀыгъэ пкыгъохэр кыдэ-зыгъэкӀырэ хызмэтшӀлӀпӀи 7-мэ ащ псэуалъэхэр цагъэуцущытх.

— *Ащ тетэу Тэхъутэмыкъое районимрэ АдыгъкӀалэрэ индустриальнэ паркитӀу ащытилӀ*

зэрэздӀажажъэхэрэр. Аэропортым ишӀыни зигугъу ашӀыхэрэм ащыщ. Логистикэм изегъэушӀомбгъун епхыгъэ гухӀэлхэм ари ащыщ. ШапхӀэхэм адиштэрэ гъогу дӀгъухэри къашых.

— *Гъогу дӀгъухэмрэ логистикэ лӀрыфӀэгъумрэ бизнесым амалыкӀэхэр илӀ хъунхэм, субьектхэм зӀпхыныгъэ зэдырӀӀэным, зеклохэр нахыбэу кыхъанхэм фӀэорышӀэштхы, — кыкӀыгъэтхыгъ республикэм ипащэ.*

АщкӀэ шӀогъэшхо къэзытырэр «ШӀапхъэшӀухэм адиштэрэ гъогу щынӀэгъончъэхэр» зыфилорэ лӀапкъ проектхэр ары. Ар зыпхыращырэм кыщыублагъэу гъогу псэолъэ ини 4 Адыгеим щашыгъ, лъэмэджы 6 цагъэцӀкӀэжыгъ. 2019-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу автомобиль гъогу километрэ 390-м ехъу шапхъэхэм адиштэу агъэкӀэ-

ыпкъ кыкӀыкӀэ мыгъэ лӀжыгъэу къаугъоижыгъэм кыщыкӀагъ нахъ мышӀэми, былымхъуным кытӀупщырэм ишӀуагъэкӀэ отраслэм кыдыгъэкӀырэм проценти 2 хӀэуагъ.

Къэралыгъо лӀпылӀгъур ары мэкъумэщ хызмэтым хэхъоныгъэхэр ышӀынхэмкӀэ зишӀогъэшхо къаклорэр. Грантхэр кызыдӀэлытэгъэ программэхэр анахыбэу агъэфедэх, «Агрокстартып» езыгъэжъэгъэкӀэ фермерхэм апаи. Ащ ишӀуагъэкӀэ 2019-рэ илъэсым кыщыублагъэу бизнес цыкӀум ыкӀи гурытым апыл нӀбгыри 143-мэ лӀпылӀгъу агъотыгъ.

2023-рэ илъэсым «Агрокстартып» кыдыхэлытагъэу сомэ миллион 95-рэ грант республикэм щатыгъ. Ар блӀкыгъэ илъэсым егъэпшагъэмэ, процент 30-кӀэ нахыб. Мэкъумэщ хызмэтыр мылӀку

гъэ хахъомэ, Адыгеим ибренд шхъалэу адыгэ къуаеим икыдэгъэкӀын нахыбэ хъуным ар фӀэорышӀэшт.

Къоджэ псэуплӀэхэм хэхъоныгъэ ягъэшӀыгъэным фытегъэпсыхъэгъэ программэми ишӀогъэшхо кыкӀо. 2023-рэ илъэсым ащ кыщыдӀэлытагъэхэм япхырышын сомэ миллиардрэ миллион 232-рэ пӀэхъагъ. АщкӀэ псэолъэ 25-рэ кӀэу ашӀыгъ е агъэцӀкӀэжыгъ. Ахэм ащыщых кӀэлэцыкӀу ыгъыплӀитӀур, спорт-комплекситӀур, культурэм иунэхэр, гъэсэнэгъэм игупчэхэр. Ахэм ямызакъоу, мы программэм ишӀуагъэкӀэ псым, гъэстыныпхъэ шхъуантӀэм якӀуаплӀэхэр, гъогухэр ашӀых, къоджэ псэуплӀэхэр зэтырагъэпсыхъэх, унэгъо ныбжыкӀэхэм унэхэр аратых.

Бизнес цыкӀум ыкӀи гурытым къэралыгъо лӀпылӀгъоу алӀкӀахъэрэми шӀуагъэ кызыэрэтырэр

Илъэсишъэм имэзэ пшыкӀутӀу

(ИкӀаух).

кӀуагъэ, ащ кыдыхэлъытагъэу Ӏофтхъабзэ зэфэшъафыбэ редгъэкӀокӀыгъ.

Къыхэзгъэщынэу сыфай, тилъэс хахъохэмкӀэ тыублагъэ — Адыгеим и Лышъхъэу Къумпыл Мурат иунашъокӀэ гъэзетым ӀофышӀэхэм ялэжьапкӀэ къафалэтыгъ, тӀофшӀэнкӀэ дгъэфедэн тӀэкӀынэу машинакӀэ къытфашӀэфыгъ, джы республикэм ирайонхэм, гъунэгъу шолъырхэм нахь псынӀкӀэу ыкӀи Ӏэрыфэгъоу танэсын, къэбар зэфэшъафхэр къащыдгъэхъазырын амал тилэ хъугъэ. Джащ фэдэу республикэ мылькӀоу къытфыхагъэкӀыгъэмкӀэ тызэрылэжьэшт Ӏэмэ-псымакӀэхэр тӀэфыгъэх, тӀофшӀэн ащ нахь къыгъэпсынӀагъ, тӀофшӀэгъухэм гудэжӀэлэ агъотыгъ. АщкӀэ тӀэшэу республикэм ипашӀэ тыфӀэраз.

Мы илъэсым игъэкӀотыгъэу общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» Ӏоф дэтшӀагъ. Адыгэ лъэпкӀэ Ӏофыгъохэм тазыцтегъушӀэгъэ, гумэкӀыгъохэр къызщытӀэтыгъэ, тидэхэ зыщытӀогъэ хъакӀэхэр зэхэтцагъэх. Адыгэ усэм, тiorэдъжхэм, кӀэлэцӀыкӀухэм якъэухъумэн и Мафэ, адыгабзэм изгъэшӀэнкӀэ гумэкӀыгъоу къэтэдждхэрэм, тиуса-кӀохэм, тишӀэныгъэлэжьхэм ахэр афэгъэхъыгъагъэх, АР-м и ЛъэпкӀэ тхылъеджапи хъакӀэщ тфызэхичӀэгъагъ, «Адыгэ макъэм» илъэси 100-кӀэ ащ къыщытфэгъушӀагъэх, анэхь чанэу Ӏоф зышӀэхэрэр къулыкӀу зэфэшъафхэм къащыхагъэщыгъэх. Краснодар краим щылэжьэрэ Адыгэ Хасэми зэпхыныгъэхэр дытӀлэхэ хъугъэ, ахэм къады-

хэлъытагъэу Адыгеим и Адыгэ Хасэ, театралънэ кӀэлэцӀыкӀу купэу «Шыгъыжъыер», тилэпӀасэу БоджэкӀо Бэлэ, шыкӀлэпщынаоу НэгъэрэкӀо Казбек иунагъо тигъусэхэу Шъхъащфыжъ тыщылагъ, тиусӀкӀо цӀэрылоу КъуекӀо Налбий къызыхъугъэр илъэс 85-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхъыгъэ зэхэхэр щызэхэтцагъ. Ащ Краснодар краим и Успенскэ район щыпсӀурэ тилъэпкӀэгъухэри чанэу къыхэлэжьагъэх.

Ткъош республикэхэу Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым ягъэзетхэм ащылажъэхэрэм адэтшӀырэ ӀофшӀэгъу зэлукӀэгъухэри лъытэгъэкӀуатэх. Мыгъэ кӀэу тигукъэкӀхэм къахэхъагъэр тижурналистхэр охтэ гъэнэфагъэкӀэ шолъыр зэфэшъафхэм арыдгъахэхэзэ къэбархэр къащыдгъэхъазырынхэр ары, ащ къыхэтыутыхэрэр нахь гъэшӀэгъон къышӀыщтых, къыхащт илъэсым ар щыӀэныгъэм щыпхырытщыным тыпылӀыщт.

Мыщ фэдэ гухэлъхэр адэтшӀыгъэх ткъош Абхъаз Республикэм щыпсӀурэ тӀофшӀэгъухэми. «Апсны Медиа» зыфилорэ къэбарлыгъэлэс гупчэм хэхэрэ Абхъаз лъэпкӀэ гъэзетэу «Апсны» зыфилорэм тырихъаӀагъ. Мы республикэм тыкӀонэу хъугъагъэ «Рифмы на Рице» цӀэу зыфашӀыгъэ литературнэ фестивалым тыхэлэжьэнэу Адыгеим илӀыкӀо куп тыхэтэу ащ изэхэщакӀоу КъаныкӀо Заринэ тызырегъэблагъэм. Абхъазыр шъафит зашӀыжыгъэр илъэс 30 зэрэхъугъэм ипэгъокӀлэу фестивалыр зэхашӀэгъагъ ыкӀи тигъэзет мы республикэм къытхыгъэу къэбарыбэ къыщыхэ-

тыутыжыгъагъ. Мыщ тыкызе-кӀыжъ ыуж джэуап къэкӀогъу Адыгеим къышӀыгъ Абхъаз лъэпкӀэ гъэзетэу «Апсны» иредактор шъхъалэу Ахра Анквабэ. Ащ АР-м лъэпкӀэ ӀофхэмкӀэ, ӀэкӀыб къэралхэм ащыпсӀурэ тилъэпкӀэгъухэм адырӀэ зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет ипашӀэу Шъхъэлэхъо Аскэр, «Адыгэ макъэм» ӀофышӀэхэм зэлукӀэгъухэр адырӀагъ, тиреспублики едгъэлъэгъугъ, Адыгеим фэгъэхъыгъэ къэбархэр ткъош республикэм икъэбарлыгъэлэс амалхэмкӀэ къытыгъэх. Тизэдэлэжьэныгъэ джыри лъыдгъэкӀотэшт.

Мы илъэсымкӀэ анэхь къыдхъугъэхэм ащыщ тигъэзетэу адыгабзэкӀэ къыдӀкӀырэ закъом ыцӀэ къэралыгъом зэрэщыдгъэлугъэр — «Адыгэ макъэм» илъэси 100 фэгъэхъыгъэ конверт ипчъагъэкӀэ мин 250-рэ хъоу Ӏахъэхэлъ обществэу «Маркэм» къытфидигъэкӀыгъ, ахэр Урысыем и Почтэ икьутамэхэм ащашӀэ, тиреспубликэ къылуӀагъэр мин 50, адрэхэр

къэралыгъом ишолъыр зэфэшъафхэм ащылауагъэкӀых. «Адыгэ макъэм» иапэрэ редактор шъхъалэу КӀэрэщэ Тембот, тиапэрэ номерхэм ащыщ, Адыгеим къэралыгъо гъэпсыкӀэ зилэр илъэси 100 зэрэхъугъэм фэгъэхъыгъэ номерэу къыдэгъэкӀыгъагъэм итеплъэ, республикэм икӀэлэ шъхъалэу мы зэпсӀэури шъхъащытэу конвертым тешӀыхъагъэх. Ащ илъэтегъэуцо Почтэм икьутамэу Ростов-на-Дону щылэм ӀофышӀэхэм рагъэкӀокӀыгъ, АР-м и ЛъэпкӀэ музей Ӏофтхъабзэр мэфӀкӀ ӀыкӀлэм тетэу щыкӀуагъ, КӀэрэщэ Тембот ыкӀоу АнцокӀо хэлэжьагъ, ти-

мэфӀкӀ къыддэзылэтыгъэ псӀтэуми лъэшэу тафӀэраз.

Илъэс къэс Урысыем и Президентэу Владимир Путиным къытырэ пресс-конференцием тижурналистхэм ащыщ хэлэжьэ. Мыгъэрэми хэны тыхъугъап. Ащ къэкӀолӀэрэ пчъагъэр зэрэбэдэ-дэм ыпкӀэ къыкӀлэу упчӀэ птыныр ӀэшӀэхэп, ау ар джыри тапӀкӀэ къыддэхъуным тыщыгъын.

къэбар игъэкӀотыгъэр къыраджыкӀын алъэкӀыгъ, Ӏофтхъабзэр зыщыкӀогъэ охтэ дэдэм тисоциальнэ хъытыуэхэм бзитӀукӀэ псӀтэури къарыдгъэхъагъ.

Тижурналистхэр творческэ гупшысакӀэ зилэхэу, ӀэлӀэсэныгъэ ин зыхэлъхэу зэрэщытхэм ишыхъат Жэнэ Къырымызэ ыцӀкӀэ зэхашӀэрэ республикэ зэнэкӀокъум мыгъэ нэбгырищмэ хагъэунэфыкӀырэ чыпӀэхэр къызэрэщыдаыхыгъэр. Ащ нэмыкӀлэу АР-м и Лышъхъэ ишӀухъафтын зэрылӀэ зэнэкӀокъоу журналистхэм азыфагу зэхашӀэрэм, АР-м лъэпкӀэ ӀофхэмкӀэ, ӀэкӀыб къэралхэм ащыщ тилъэпкӀэгъухэм адырӀэ зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбаржъугъэм амалхэмкӀэ и Комитет, нэмыкӀ къулыкӀу зэфэшъафхэм зэхашӀэхэрэм тижурналистхэр чанэу ахэлэжьагъэх, хагъэунэфыкӀырэ чыпӀэхэри къыдаыхыгъэх. Къыхэгъэщыгъэн фае, лъэхъаным тыдэбэ-къоным, кӀэу къежьэрэ псӀтэуми хэны зафэтымышӀыным тыпылӀэ зэпыт. БзицӀкӀэ тисайт къэбархэр къытэгъахэх, тисоциальнэ нэкӀубгъохэри ары зэрэдгъэпсыхэрэр. Лъэшэу осэшхо фэтэшы тилъэпкӀэгъухэу ӀэкӀыбым щыпсӀэхэрэр тикъэбархэм къызэралпылӀэхэрэм.

Тинеушырэ мафи тигъэгумэ-кӀэу мы илъэсым джыри зы Ӏофыгъо етхыжыагъ — адыгэ журналистикер лъызыгъэкӀотэ-щтхэм, адыгабзэр зэрагъашӀэ къодыеу щымытэу, ащ рылэ-жъэщтхэм, арэу зыхъукӀэ, зы-гъэлэжьэщтхэм тапӀэхъу. Ащ пае республикэм ирайонхэр къэтӀкӀухъэх, апшӀэрэ классхэм ащеджэхэу сэнэхъат къыхэхы-ным къэкӀолагъэхэм гушӀыгъу тафӀэху, тӀофшӀэн зыфӀэдэр къафэтӀуатэ. Мы тхыгъэ зак-комкӀи ар зэрэгъэшӀэгъоныр гурыӀогъуаеп нылэ?! Адыгабзэр пшӀэу дунаир къызэлупхын, ащ изэмлӀэужыгъуагъэкӀэ цыфхэм уадэгъоцэн шӀоигъоныгъэ уилэмэ, лъэпкӀым уфӀэлэжьэн, уишӀуагъэ къэбгъэкӀон, ащ къыкӀаӀорэм и урышӀылэн лъэпкӀыщт. Етхыжыа-гъэр къыддэхъугъэми, къыддэ-мышъугъэми, къыкӀлӀыкӀлорэ илъэсхэм язэфэхъысыжъхэм къагъэлъэгъошт. ДжырэкӀэ гухэ-лыкӀлэхэр зыдэтӀыгъэхэу, нахы-шӀум тыщыгъыгъызэ илъэсыкӀэм тытэхъэ, шӀори ащ фэдэкӀэ тышӀуфӀэлэ! Джыри зы Ӏофтхъабзэ мы илъэсымкӀэ къыт-фӀэнагъ, ау ар тиаужырэ къы-дӀкӀыгъо, тыгъэгъазэм и 29-м, щышӀуелъэгъушт. БлэшъумыгъэкӀ — гъэшӀэгъоныщт!

МЭШӀЛӀЭКӀО Саид.

СурӀтхэр: «Адыгэ макъэм» ихъарыныщ.

Бекъул Миланэ и зэфІэкІхэр

Къэбэрдей-Балькъэрым ипэкІэ зэи кыщымыхъуауэ адыгэ бзылхугъэ, пщазэ лъэгъугъафІэ, спортсмен бэлыхь Бекъул Миланэ, хэлэмэтращи, адыгэ щыналъэм — Адыгэ республикэм щыІэу тхэквондомкІэ (ВТФ, Олимп джэгухэм хыхьэ лэужыгъуэмкІэ) Урысей Федерацим и чемпионату мы гъэм, Мейкъуапэ щекІуэкІам япэ увыпІэр кыщыхъащ.

Абы кыдэкІуэу тхэквондомкІэ дунейпсo классымкІэ спортым и мастер цІэ лъапІэри кыфІащ, ари ди республикэм щыапэу. Миланэ и ныбжкІэ щІалэ щхьэкІэ хуэзфІекІащ къэралым и командэ кыхэхам хыхьэн, икІи и хьэ-лъагъ елътыауэ зыкыщигъэлъагъуэ килорамм 46-рэ хъу гупым я деж бжы-пэр УФ-м щыІыгъщ.

Адыгэ пщазэ цыкІум тхэквондом щІлэ ехъулэныгъэхэм уатепсэлъыхьын щІлэбдзэмэ, зэрыжалэу, махуэней пхутегъэкІуэдэнущ. Медаль кубокыу Миланэ иІэр щэ бжыгъэм зэрынэхъэсащ. Андрей илъэс блэкІахэмкІэ умыІэбжэу, мы гъэ къудейм дунейпсo утыкушхуэхэм абы щыхуэзфІекІахэр кыхэхбгъэщмэ, Африкэм щыІэ Сенегал къэралым и къалашхьэ Даккар бадзэуэгъуэм щекІуэкІа «Гран-при» зэхъэзэхуэм япэ увыпІэр кыщыхъащ. Абы иужькІэ екІуу хэтащ Франджым и къалашхьэ Париж и «Гран-при» зепеуэм, иужькІэ Мейкъуапэ щекІуэкІа УФ-м и чемпионатым щытекІуащ, а псом ищІылужкІэ, щекІуэгъуэ мазэм, къэралым и командэ кыхэхам хэту Белоруссием и «Кубок зэлухам» япэ щыхъуащ.

Тхэквондом зэрыхыхьам, а спорт лэужыгъуэр кыщыхыхам теухуауэ Миланэ желэ: «Илъэсибл сыщыхъум сэ

сщІэрт ар зищысыр. Зэгъуэрым телеви-зорымкІэ сепІыат зэхъэзэхуэр зэре-кІуэкІым икІи кызыгурыІуащ сэ абы нэгъуэщІ спорт лэужыгъуэкІэ зызгъэ-сэнэу сызэрыхуэмейр. Къафэми, худо-жественнэ гимнастикэми сахуепІэкІы-жакъым абы иужькІэ. Мурад сщІащ тхэквондом ехъулэныгъэхэр щызыІэрыз-гъэхьэнэу. СыщІэхуэпсырт утыкушхуэм сити си цІэкІэ къэрал гимнын къеуэу зэхъсхьну», — желэ Миланэ.

Зригъэхъулащ адыгэ пщазэ цыкІум и хъуэпсэлпэр: абы и щыхьэкІэ утыку-шхуэ Іэджемми мызэ-мытІэу кыщыуащ къэралым и гимнын. Илъэс зыбжанэкІэ узэлэбэкІыжмэ, Европэм пашэныгъэр кыщыхьыным хуэунэтІауэ Испанием щекІуэкІа зэхъэзэхуэм япэ увыпІэр щыубыда нэужь, Миланэ жиІат, сыт хуэдэ лъагапІэми удэкІуеинри зэрыгъэхъуэр, ауэ езым и пІапІэ нэхьыщхьэу щы-тыр къэралым и командэ кыхэхам хэхуэныр, Олимп джэгухэм хэтыныр зэрыарар.

Дыгъгъэнщ Бекъул Миланэ и щыхьэкІэ къэралым и гимнын Олимп джэгухэм я утыкум кыщыуэну, и тренер Ахьмэт Амиррэ езымрэ я хъуапсэлпэр къайхъу-лэну.

Хьэщыкьуей
Олег.

Илъэс зыбжанэкІэ узэлэбэкІыжмэ, Европэм пашэ-ныгъэр кыщыхьыным хуэунэтІауэ Испанием щекІуэкІа зэхъэзэхуэм япэ увыпІэр щыубыда нэужь, Миланэ жиІат, сыт хуэдэ лъагапІэми удэкІуеинри зэрыгъэхъуэр, ауэ езым и пІапІэ нэхьыщхьэу щы-тыр къэралым и командэ кыхэхам хэхуэныр, Олимп джэгухэм хэтыныр зэрыарар.

Зыхуэбгъадэ хъун щымыІэ тхыль

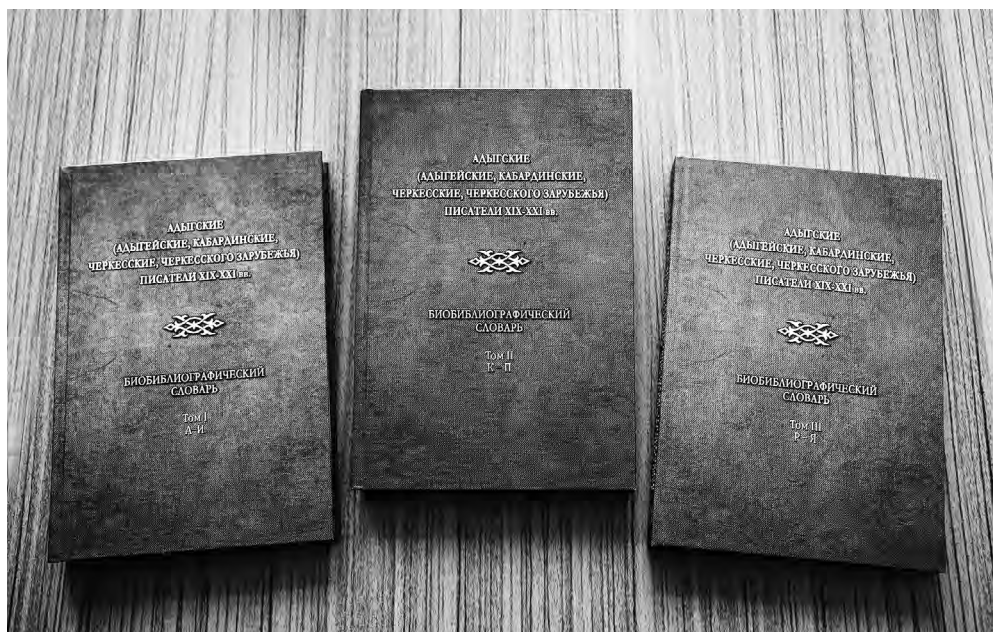
Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ институтым иджыблагъэ дунейм кытригъэхъащ «Адыгэ (адыгей, къэбэрдей, шэрджэс, хэхэс адыгэ) тхакІуэхэр XIX-XXI лІ.лІ» фІэщыгъэм щІэт биобиблиографии псалъалъэм и ещанэ Іыхьэр (Р-Я хьэрфхэр).

Мы кыдэкІыгъуэр 2021, 2022 гъэхэм дунейм кытхьа «Адыгэ (адыгей, къэ-бэрдей, шэрджэс, хэхэс адыгэ) тхакІуэ-хэр XIX — XXI лІ.лІ» биобиблиографии псалъалъэхэм къапызыщэ ещанэ кы-дэкІыгъуэщ. Япэ тхылым тхакІуи 139-рэ хыхъащ я унэцІэкІэ («А»-хьэрфым щы-щІлэдауэ «И»-м нэс кызэщІуыдэу). ЕтІуанэ тхылым 136-рэ хыхъащ («К»-м щыщІлэдауэ «П»-м нэс). Ещанэ тхылым тхакІуэ 133-рэ итщ («Р»-м щыщІлэдауэ «Я»-м нэс кызэщІуыдэу). Мы тхы-лпыр лъэкъ литературэм, литературэ щІэныгъэм, критикэм я лъабжыэр зыгъэ-тІылъахэмрэ абы и зыужыныгъэм зи гуащІэ хэзылхьахэмрэ я ІуэхущІафэр кызэщІлэзыкыуэ лэжыгъэщ. АР-м, КъБР-м, КъШР-м, Кавказ Ищхьэрэм и нэгъуэщІ хэгъуэгъуэ зыбжанэм щыпсэу адыгэ тхакІуэ, ІуэрыІуатэдж, литера-турэдж, критикэм нэмыщІ, псалъалъэм хыхъащ хэхэс адыгэхэм къахэкІауэ Тыркум, Шамым, Иорданием, Мысырым, н. кыщыхъуауэ щыпсэу тхакІуэхэр, лъэкъ литературэмрэ щэнхабзэмрэ

хуэлажыэ цыху пажэхэм ятеухуа тхы-гъэхэр.

ТхакІуэ, публицист 400-м щІигъум я гъащІэ, лэжыгъэр кызэщІлакыуэжэ абыхэм я ІэрыкІхэм теухуа тхыгъэр гъэхъэзырыным илъэси 6-кІэ елэжыащ филологии щІэныгъэхэмкІэ докторхэу БакІуу Хьанджэрий, ТІымыжъ Хьэмыщэ, Тхьэгъэзит Юрэ, Альхьэс Светэ, Хьэклъа-щэ Мадинэ, Хьэщхъуэжэ Рае, Хьэвжо-къуэ Людмилэ, филологии щІэныгъэхэм-кІэ кандидатхэу ЩакІуэ Марьянэ, Къэжэр Иннэсымэ.

Биобиблиографии псалъалъэр щІэны-гъэлІ-литературэджхэм, щэнхабзэр зыджхэм, еджапІэ нэхьыщхьэхэмрэ курыт еджапІэхэмрэ щезыгъаджэхэм, филолог ІэщІагъэм хуеджэ студентхэмрэ аспирантхэмрэ, алхуэдэуи адыгэ лите-ратурэм и тхыдэм щыгъуазэ зыхуищІы-ну хуей дэтхэнэ зымы яхуэщхьэпэнущ. Тхылпыр бзитІкІэ (адыгэбзэрэ урысыб-зэкІэ) зэратхам и фыгъэкІэ абы нэхьы-бэм нэІуасэ зыхуащІыну, ар къагъэсэ-бэпыну Іэмал ялэнущ.

Кыхэгъэщыпхьэщ мыр ЩІэныгъэхэм-кІэ Дунейпсo Адыгэ Академием и пре-зидент Къанокъуэ Арсен и мылькукІэ кызыэрдэкІлар. КызыэхэкІам хуэгумащІэ адыгэлІым лъэккъым и къэкІуэнум ху-ищІ тыхь куэдым щыщ мы кыдэкІыгъуэм щхьэкІэ фыщІлэ лей хуэфашэщІ!

Лъэккъ литературэм дежкІэ мыхьэнэ ин зиІэ мы лэжыгъэр ящэкъым, ар тхыль хъумапІэхэм, еджапІэхэмрэ курыт школхэмрэ хуагуэшынуращ.

Зыхуэбгъадэ хъун щымыІэ кыдэкІы-гъуэм и лъапІагыр тхыль фыІуэ зы-

лъагъу дэтхэнэми зэрыІэрыхъуэ кыгу-рыІуэнущ. Адыгэм къахэкІа дэтхэнэ тхакІуэри абыкІэ зэбгъэцыхуфынуш, и ІэдакъэщІэкІхэр зыхуэдэм, кылэт Іуэху-гъуэхэм зэлпкырауэ нэІуасэ зыхуэп-щыфынуш.

Лъэккъым алхуэдэ лэжыгъэшхуэ хуэзыщІа щІэныгъэлІ гупым фыщІлэ яхуэфашэщ, ефІэкІуэнэу, ехъулэну ди гуапэщ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

Сурэтыр Къарей Элинэ трихаш.

Адыгэшыр иребэгъуэ!

Къэрэшей-Черкесыр щыплэ дахэхэмкэ къулейщ, и щыуэпсыр псэм дохъэ, гум къонэ. Апхуэдэ и зы щыплэ дэхъыхыгуафлэхэм ящыщ Абазэ районым хыхъэ, «Биберд»-кэ зэджэ щыплэр. Абы и дахагым кынэмышлауэ, нэри псэри зылэпызышэ мыбы щыкуэдэуейщ. Жылэпхэщи, «Биберд» проектыр зигу къэклари, ар кызэзыгъэпэщари адыгэм кытхэкла хыхъэхэкрылажъэ, жылагъуэ-бэдауш лүэхуэхэ Дер Вячеславщ.

Езым зэрыжилэмкэ, проектым и къалэнщ адыгэхэм я блэкла дахэм дыхигъэ-плъэжыныр. Апхуэдэщ абы цагъэху адыгэшыр, адыгэхэм я щылэ-псэуэклэр къэзыгъэлъэгъуэжэ дэт унэр, абы щызэ-хуэхъэса пасэрей хъэпшыпхэр...

Мы гухэпщлэ щыплэм езы Дерми и псэр зэрыхэлъыр зыхыбошлэ. «Биберд»-р гъэцлэрэщлэным, адыгэпсэ хэлъхэным абы къару мымащлэ ирехъэллэ.

— Мы щыплэм илъ щыгу йыхъэм къриубыдэу, ар гектар 612-рэ мэхуэ, жыг мин 12-м щыгу хэтсагъэххэщ, адэкли пытцэн ди мурадщ. Дыхуейщ жыгхэм я бжыгъэр мин 20-м нэдгъэсыну.

Арами, мыбдеж нэхыщхэр шыхэращ. Абы и лүэхуэклэ Къэбэрдейм сыщылауэ щытащ. Абдеж зэзгъэлъэгъуэщ адыгэшыр здагъэбагъуэ хызмэтхэм я лэжэклэ-гъэпсыклэр. Иккы апщыгуэм сигу изубыдауэ щытащ шыхэр здэдгъэхуэну, здэтгыныу щыплэр сыт и лэныкыуэклэ гур дэзыхъэхуэ, зэнэгъэсауэ сыхуэну. А мурадыр хуэм-хуэмурэ зэнызогъэс. Сыхуейщ мыбы кыдыхъэ дэтхэнэ хъэ-щлэми дахагъкэ и псэр игъэнщлэ мыбдеж зыщыгъэпсэхуэну. Мы щыплэм уеплэмэ, езыр дахэхэщ, Тхъэм апхуэдэу кыгъэ-щлауэ. Дэ ди къалэныр а дахагъэр нэхри едгъэфлакыуэ зетхэнращ, — кыддогуашэ Дер Вячеслав.

Жылэпхэщи, «Биберд» щыплэр Вя-

чеслав илъэс 22-рэ хуауэ и лэмышлэ илъщ. Абы щыгу илъэс 10-м адыгэшыр гъэхуэным йолэж.

Нобэклэ адыгэш къабзэу абы щылэщ 100-м нэблагъэ. Япэу мы щыплэм ира-гъэхъа шыхэр Къэбэрдей-Балъкъэрым кърашауэ щытащ.

Иккы нобэклэ нэхъ лъэрыхъ, нэхъ къабзэу къалытэ хаклэу Беркутрэ шыбз Армиерэ Дерым тыгъэ кыхуищлауэ щытащ къэбэрдейшыр щызытхэхэм я нэхыщхэ Амшокъуэ Хъэж-исмел. Тыгъэм кынэмышлауэ, а адыгэллыр шыхэр гъэбэгъуэным, зехъэным теухуауэ ущие, чэнджэщ и лэныкыуэклэ Вячеслав куэд-клэ кыщхэпаш.

— Гъатхэ зэрыхуэу шыхэр бгыхэм дыдошейри, абдеж ахэр бжыхъэ класэ хуэхуэ щохуакыуэ. Хуиту итщ, зыккы дахэлэбэкым. Даклэллоплэ псалъэм папщлэ, зыгуэр елъэшауэу тлъагъумэ, къахыдошри, долэзэ. Бжыхъэм кыдо-шэхыщхэри, псоми я узыншагъэклэ даклэллоплэ, прививкэ зыхуэныкыуэхэр ядо-гъэщлэ, шыщлэхэмрэ шыбзхэмрэ зэхыдодзэ, догъэпсклэ. Клэщлэ жыплэмэ, зыхуэныкыуэ-апхъэ псоми худогъазэ. Уэс телмэ, щыплэмэ, дэтшейжкым, атлэ шэщым щыдогъэхъэжхэри абдеж щымахуэр иккыуэ щыдогыгъ. Мэхуэ, нартыху, зэнтхэ хуэдэхэр ядогъэххэ апщыгуэм. Жылэ-пхэщи, адыгэшыр зезыхуэхэм я нэ-

хъыбэм шыхэр щымахуэм дэ хуэдэу ягъашхуэ шэ-щхэм щыгъыкым, — дышегъэгъуазэ Рэтмир шым пыщла лүэхуэуэхэр кызы-реклэуэклэм.

Щалэм зэры-жиламкэ, шыгъа-жэм хагъэтын му-радыр ялэу шиплэ иджыклэ ягъэхъэ-зыр. Ахэр Кайкен, Урсус, Кинжал, Висмут сымэщ.

Утыкум ита-гъэххэ яхэтщ. Ап-хуэдэщ Беркут хаклэу цлэрыуэм и кыуэ, илъэсий ныб-жым ит Глок. Ар «Иппосфера» Дунейпсо шы гъэлъэгъуэ-ныгъэм хэтэщ, дахэу зыкыгъэлъэгъуэщ. Шыщлэхэри мымащлэу гуартэм яхэтщи, абыхэм джэпкэ зи цлэр жыжъэ лунухэр къазэрыхэклэным шэч кытетхъэкым.

Кыхэгъэщыпхэщи, адыгэ лъэпкым и тхыдэр кыгуэшыплэ имылауэ адыгэным епхэщ. Адыгэшыр зауэхэм, гъуэгуанэ кыхъхэм, ныбэклэ бэшэну щытыным кыхуэгъэщлэщ.

Зауэхэм, лъэпкым кыщыщла мыгъуа-гъэхэм адыгэным а псом яжъ кыщыщ-хуэщ, жагъуэ зэрыхуэщи. Абы кыхэклэу, нобэклэ адыгэным и бжыгъэр мин 15-м щыгуэ кыудейщ. Абыхэм ящыщ мин 11-р Къэбэрдей-Балъкъэрым цагъэхуэ. Гуапэщ ди адыгэ щыналъэри къэбэрдейшыр гъэбэгъуэжын лүэхум зэрыхыхар. Иккы

догугъэ илъэс мин бжыгъэхэм къриубы-дэу ди адэжхэм къагъэщла шы лэужы-гъуэ лъэрыхыр, лүшыр, кыуэщ пэлытэу зэрахъар нобэм хэпсэуэклэхэм зылэщлэ-дыгъэкыуэ, абы мыхъэнэу илэр кыдгу-рылуэу, ди пщэдейм дымыгъэклуэду, здыхэтшэну Тхъэм акыларэ зэфлэклрэ кыддытыну.

ГЪУКЪЮЛ
Иринэ.

«Нарт»-м и вагъуэхэр

Футболым и Дунейпсо Махуэм Къэрэшей-Черкес Республикэм и къалашхэм цагъэлъэплэщ мы спорт лэужыгъуэмкэ 2023 гъэм къриубыдэу ехуэлэныгъэ лъагэ зылэрызыгъыхъа, къагъэщлэрэщлэжа «Нарт» футбол командэм и футболистхэмрэ гъэсаклүэхэмрэ.

А махуэщым ипкъ иту, дауэдапщэ иным щлэту мазитхум къриубыдэу ЮФО-м, СКФО-м футболымкэ и чемпионатми, хэгъуэгу Кубокыр къэлъэщын-ми, уеблэмэ Урысейпсо чемпионатми япэ-етлуанэ увыплэхэр кыщызыхуэ, илъэс 20-кэ мыджэгуа «Нарт»-м и псэр кыхъэзыгъыхъэжа футболистхэм хуагъэ-фэщаш Урысейм футбо-лымкэ спортым и масте-рым и кандидат флэщыгъэцлэ лъагэр. Гуапэ зэрыхуэщи, спортым и мастерым и кандидат хуахэм ящыщ ди адыгэ щалэхэри: Абидокъуэ Вадим,

Жумай Лэмир, Лэбыдэ Лэстемыр, Тхъу-ахуэ Сэхыд сымэ.

Кынэмышлауэ, Къэрэшей-Черкес Республикэм физкультурэмрэ спор-тымрэклэ и Министерствэм кыбгъэдэкла Лытэныгъэ Щылы Тхылыклэ щхъэихуэ и цлэр къаруаш Урысейпсо чемпионатым и «Бомбардир нэхыфлэ», и «Футболист нэхыфлэ», СКФО, ЮФО чемпионатым и «Футболист нэхыфлэ» флэщыгъэцлэ лъа-гэхэр 2023 гъэм и джэгуэуэ палъэм кызыхуагъэфэща, «Нарт» футбол ко-мандэм и капитан Абидокъуэ Вадим.

Щхъэихуэу я гугъу тщылымэ тфлэфт «Нарт»-м и капитанымрэ 2023 гъэм и джэгуэуэ палъэм топи 10 къапэщлэтахэм я гъуэм дэзыгъэхъа Жумай Лэмиррэ.

Мы тлур футболым зеришэплэщ, езыхэм зэрыжалэу, зэкъуэщ, зэныбжыгъуэ щып-къэхэщ. Вадим и ныбжыр илъэс 27-м, Лэмир — 25-м итщ. Футболым пыщлэхэм зэрыжалэу, «я джэгуэуэ флыгуэ дыдэщ». Тлур зэрысаклэ дыдэ лъандэрэ футбо-лым пыщлауэ къэтэджащ. Вадим — Чер-кеск къалэм, Лэмир — Хъэбзэ кыуажэм зыцагъэсащ. Уеблэмэ, иджыри ныбжы-щлэ цыкылухуэ «АРР» футбол клуб цлэрыу-эм щыджэгущ, пщы бжыгъэрэ Ипщэ, Ищхэрэ Кавказ хэгъуэгухэм, Урысейм чемпион щыхуэащ. Дэтхэнэ зэхъэзэхуэ-ми мы футболистхэр къахэщ, лэщлэ-лъапплэщ ин къагъэлъагъуэу кыгуэгу-рыкыуэащ. Абы щыхъэт тохуэ кыхуагъэ-фэщаш щылы, флыщлэ нагъыщэ куэдэщэр, флэщыгъэцлэ лъагэхэр.

Иужым, Вадим — Ставрополь олимп резервхэр здыцагъэхъэзыр училищэм, Лэмир — Краснодар къалэм и «Кубань» футбол гъэсаклэм кыщыхуэтэри, ныбжы-щлэти иккыуэ флыщэу запсыхъащ, я лэщлэгъэмкэ лүэху зэхэщылкы и зыбгъэ-дэлэ футболуэ я цлэр лүащ.

Вадим илъэс куэдкэ ехуэлэныгъэ инхэр кыгъэлъагъуэу щыджэгущ Став-рополь крайм, Къэрэшей-Черкес Респуб-

ликэм и «Машук-КМВ»-м, иужым «Ин-тер-Черкесск» командэм; Лэмир и лэщлэ-лъапплэщым щыгъэфлэклэуащ Краснода-рым и «Кубань», «Урожай», Саранск и «Мордовия», «Армавир», «Динамо Брянск», «Тверь» командэхэм. Иужырей-уэ зэныбжыгъуэитыр «Машук-КМВ»-м щызэхуэзэжаш.

«Нарт»-р къагъэщлэрэщлэжыну иужы щыхам, ди хэгъуэгум щыщ, щыплэ-щы-плэклэрэ щыджэгущ футболистхэр кыща-лэыхуэжым, япэ дыдэ зызыпашлэхэм ящыщ мы щалитыр.

«Узыщальхуа республикэм и командэ нэхыщхэм ухэтэ уджэгуныр, уи хэгъуэ-гум и щылыр плэтыну кыпхуагъэфэ-щэныр дэрклэ куэд и уасэщ. Балигъ футбол дыджэгун зэрыщлэддзэрэ, абы дыщлэхуэпсэу дыккыкыуэклэщ.

Пэжщ, ди хэгъуэгум профессиональнэ футбол командэ зэрымлэжым кыхэклэу, тлэми кытхуэхуэуащ нэгъуэщлэ щына-лъэхэм дыщыджэгун... Ауэ, ди респуб-ликэм и лыщхэм и унафэм щлэту «Нарт»-р кыщагъэщлэрэщлэжым, дызы-щлэхуэпсар кыдэхуэлащ. Ди насып кыхъащ ди республикэр къэралым цлэрылуэ зыщлауэ щыта «Нарт»-м и щылыр тлэтыну...», — кыддэгъуэащ щалитыр.

Мы щалитыми сыт щыгъуи зызыхуа-гъэпсыр нэхыфлым я нэхыфлэ хуэнащ. Командэ пщы бжыгъэм япэщлэту, етлуанэ увыплэр кыщыхым дежи, нэрылагууу я гур хошлэ... Итлэни, мы гъэм «Нарт»-м хуэщлэклэр, кыгъэлъэгъуэ ехуэлэныгъэр, мы зэныбжыгъуэитылым абы хуащла хэлъ-хъэныгъэр, шэч хэмылэу, узыфлэмы-кыжынщи, адэкли ефлэклэуэну, ди щалэхэр къахэщыну дахуохуахуэу!

ХЪЭТАЙ Мадинэ.

«Нартхэр» — лъэпкъым игушъхьэкIэн лъапI

Эпосэу «Нартхэм» я I-рэ том кызыдэкигъэр тыгъэгъазэм ыкIэм илъэс 55-рэ мэху. Ащ эпэсыгъэу гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КIэращэм ыцIэ зыхьырэ фольклорымкIэ иотдел ипашэу Цуекъо Нэфсэт гушылэгъу тыфэхуыгъ.

— «Нартхэм» мэхъанэу ялэр, эпосым ылъапсэ сыдэуштыгъэ, ар зишлушлагъэр?

— «Нартхэм» мэхъанэшхо яI. Эпос зэрэтиIэм кьеушыхьаты адыгэхэр анахь ныбжьышхо зилэ цыф лъэпкъхэм зэрэщыт. Эпосым адыгэм шыIэныгъэ гъогу кыкIугъэр щыпхырыштыгъ. Адыгэ жэрылуабзэм ихьатыркIэ ар кызытенагъ. Ащ шэн-хэбзэ дахэу тилэхэр кыщехьагъэх пIомы ухэукъонэп.

Томибл хуэрэ «Нартхэм» ялэрэ тхылъ 1968-рэ илъэсым кытырадзагъ ыкIи ар кызыдэкигъэр илъэс 55-рэ мэху. А хуэгъэ-шлагъэм цыфхэр лъэшэу ыгъэгъушлагъэх. А лъэхъаным сэ ПчыхалыкIое гурыт еджапIэу Советскэ Союзым и Лыхуужьэу Нэхэе Даутэ ыцIэ зыхьырэ сырикIэлэеджэкуагъ. ХьалъэкIое гурыт еджапIэм а пчыхъээ-хахьэр щашыгъагъ. Адыгэ тхакIохэр ыкIи адыгэ эпосым Iофышхо дэзышлэщтыгъэ ХьэдэгъэлIэ Аскэр ахэм ахэтыгъ.

НартхэмкIэ апэрэ тхылъэу кыдэкигъэм ар фэгъэхьыгъагъ. Iофтхьабзэм зэлъашIэрэ тхыдэ-луатэу, нарт пщыналъэхэр, ижы-рэ адыгэ ордэхэр мэкъэ лъэш, мэкъэ гъэшлэгъонкIэ кызылохэрэ Хьамтэхуэ Аюби кырагъэблэгъэгъагъ. Зигугъу тшIырэ апэрэ томыр ХьэдэгъэлIэ Аскэр Хьамтэхуэм зыретым, ар лъэшэу гушлогъагъэ, «Марыба тхылъ дэхэшо кыдэжыгъэкIыгъэба, Аскэр. Нартхэр шэсыжыгъэх. Тэ, нахьыжхэм, тфэлъэкIыштыр зэкIэ тшIагъэ — нартхэр кышлу-фэтыухумагъ, джы къэнагъэр шьо шьуиIоф», — Аюбэ ылогъагъ.

— Эпосым илофыгъохэр зэшIохыгъэ зэрэхуыгъэхэр ыкIи зыпшъэ ифагъэр?

— ХьэдэгъэлIэ Аскэр цэлэфэ «Нартхэм» — эпосым изетэгъу-цожьын-зэгъээфэжыын, шIэныгъэ лъапсэ ащ фэшIыгъэным дэлэжыагъ, ар адыгэхэм зэрыер кыушыхьатыгъ.

Адыгэ нарт эпосыр зэхэу-гъо-гъэу томибл хуэу 1968 — 1971-

рэ илъэсхэм кыдэкигъыгъ. ЗэкIэ зэбгырыкIыгъ. Зиунэ томиблыр имылъэу адыгэмэ бэ ахэтыгъэп. Аужырэ илъэсхэм улъыхьагъэ-кIи умыгъотыжыынэу хуыгъэ. Ащ пае тиинститут IорлуатэмкIэ иотдел икIэрыкIэу мы тхылъхэр кыдигъэкIыжыгъэх. Ар зишлу-шлагъэр, мылькIоу пэлухьащтыр къэзытIупщыгъэр зэлъашIэрэ меценатэу, шIэныгъэлэжъэу Шьэумэн Хьазрэт, ащ пае лъэшэу тыфэраз, гъэшлэ кIыхьэ хуэнуу фэтэлэ.

— Хэтэ непэ адыгэ эпосым Iоф дэзышлэхэрэ?

— Непэ эпосым илофыгъохэм адэлажыэрэп тиинститутым IорлуатэмкIэ иотдел. Конференциехэр, конгрессхэр, симпозиумхэр, Iэнэ хуэраехэр ретэгъэкIокIых. НэмыкI шIэныгъэ гупчэхэм зэхэ-щэрэ форумхэм тахэлажъэ. Статья пшIы пчыагъэхэр тило-фышлэхэм кыхаутыгъ.

Анахьэу нарт эпосым Iоф дэзышлэхэр филологии шIэныгъэхэмкIэ докторэу, нартоведэу Къуекъо Асфар. Ащ адыгэ нарт эпосымкIэ телекъэтын зэфэ-шъхьафхэр мы аужырэ илъэсхэм бэрэ ышIыгъ. А темэмкIэ радиом икыэтынхэм ахэлажъэ, статья пшIы пчыагъэ кыхиуыгъ. Монографическэ ушэтыныр ышIыгъ, докторскэ диссертациер ыгъыгъ ыкIи кыушыхумагъ.

— «Нартхэр» сыдэуштыгъэ плуныгъэ-гъэсэныгъэм шагъэ-федэхэр?

— Адыгэ нарт эпосым плуныгъэ мэхъанэ иI. Нарт ордэхэм, къэбархэм, пщыналъэхэм цы-фыгъэм, шъыпкъагъэм, шъхьа-кIэфэныгъэм, гукIэгъуныгъэм, лIыгъэм уафалы, уафагъасэ.

— Нарт эпосыр сыдэуштыгъэ Адыгеим иеджэпIэ зэфэ-шъхьафхэм ащызэрагъашIэрэ?

— Эпосыр, уегупшысэмэ, адыгэ шыIакIэм чыIпIэ пытэ цызыубытыгъэу зэрэщытым ищысэх гушылэжъхэр, гушылэ щэрыохэр; ахэр ублэлIэ, гурыт ыкIи сэнэхьат зэгъэгъотыпIэ еджапIэхэм ащызэрагъашIэх, сыда пIомэ адыгабзэми, жэрыло творчествоми ахэр альапс; ады-гэ литературэмрэ IорлуатэмрэкIэ программэхэм эпосыр ахэт, Адыгэ кIэлэегъэджэ колледжым, Адыгэ къэралыгъо университе-тым ащызэрагъашIэ.

Тиинститут лъытэныгъэшхо афэтшIэу Iоф цызышлэщтыгъэ шIэныгъэлэжъхуэ ХьэдэгъэлIэ Аскэр, Шъхэлэхэу Абу, Тхьар-кьохэу Юныс, нэмыкIэхэри гурыт еджапIэмэ ащеджэхэрэм бэрэ аIукIэщтыгъэх, фестивалэу «Нартхэм ямашIо орэмыкIуасэ!» зыфилорэр ащыфизэхэщтыгъэ ыкIи ащ лъэшэу бзэм, шэн-хаб-зэхэм якызытэненкIэ ишIуагъэ къаIоштыгъ. Мы Iофтхьабзэхэм чанэу еджапIохэр ыкIи кIэлэ-егъаджэхэр ахэлажыэщтыгъэх, нидэлъфыбзэм ымакъэ Iуштыгъ. ЕджапIохэм нарт къэбархэр, ордэхэр, пщыналъэхэр къаIошты-

гъэх, нарт сюжетхэмкIэ сурэтхэр ашIыштыгъэх, сценкэ цыкIухэр агъэуцштыгъ. ТекIоныгъэр кы-дэзыхырэ еджапIохэр ежъ ХьэдэгъэлIэ Аскэр иунэе мылькIуагъэ ыгъашIоштыгъэх.

— Мы лъэныкъомкIэ — ады-гэ нарт эпосыр ягъэшлэгъэ-нымкIэ шьуиотдел сыда джы Iофэу ышIэрэ?

— Мы аужырэ илъэсхэм гурыт еджапIэхэмрэ тэрырэ тIэкIу тизэпхыныгъэ зэпыугъ, ау къэ-кIошт илъэс еджэгъум тизэдэ-лэжъэн еджэгъэжыын тыгу хэлъ. Тиинститутым научнэ форум зэфэшъхьафэу щытшIыхэрэм кIэлэеджакIохэри къятэгъэбла-гъэх. БэмышIэу Адыгэ респу-бликэ гимназием иапшъэрэ классхэм ащеджэхэрэ тыхьа-кIагъэх, тиинститут илофшIакIэ фэдгъэнэлосагъэх. Зыгъэгумэ-кIыхэрэмкIэ яупчIэхэм джэуап-хэр яттыжыгъ. Тыпсаумэ, та-пэки тизэдэлэжъэн гухэлъ тил.

— «Нартхэм» я I-рэ том кызыдэкигъэр илъэс 55-рэ зэрэхуэрэ сыдэуштыгъэ хэжъу-гъэунэфыкIыштыгъ?

— Адыгэ нарт эпосым иапэрэ тхылъ ыкIи зэкIэ эпосымкIэ общественностым, адыгэ Iорлу-атэр, нартхэр зикIасэхэм тшIэрэм-кIэ тадэгощэт — радио ыкIи телекъэтынхэр зэхэтщэщтыгъ.

Дэгушылагъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтыр: А. Iэшъын.

БлэкIыгъэм имэкъамэхэр

Пэсэрэ ордэхэм яижьырэ ыкIи янепэрэ къэлуакIэ зэготэу зыщыIугъэ зэхэт концерт Мыекъуанэ щы-кIуагъ. Купхэу «Мыст» (Адыгеир), «Джэрипэдэжъ» (КЪБР) зыфилохэрэм республикэм дэгъоу цызэ-лъашIэрэ Нэгъой Заур яIэныIэгъоу ар зэхэщыгъ.

— ТикъэлуакIэхэр непэ зэфэшъхьафхэ-ми, купхэм ижырэ къэлуакIэм тетэу загъасагъ, ары ащ лъапсэу ялэр. Ащ ишIуагъэкIэ, бэрэ зызэдамыгъэхьазы-рыгъэми, мары зы сценэм цызэдэ-лэжъэнхэ альэкIыгъ. Емыжыушъурэр «фэмыф» аIоти, фэгубжыштыгъэх. Тэ ар джы тэгъэшлагъэ, — къэлуатэ ижы-рэ адыгэ ордэхэр къэзылоу, АР-м куль-турэмкIэ изаслуженнэ IофышIэу Нэгъой Заур.

Концертыр сыхьатрэ ныкIорэ кIуагъэ. Тарихь, лIыхуужь ыкIи шIулъэгъу ордэ-хэр ащ цыIугъэх. Ахэм ащыщы «Мэз-гуащ», «Япон заом иорэд», «Хьатх я КъокIасэ иорэд», нэмыкIэхэри. Ныбжьы-кIэ купхэу «Мыст» ыкIи «Джэрипэдэжъ» зыфилохэрэм лъэпкъ мэкъэмэ Iэмэ-псымэхэм ямызакъоу, фэшъхьафхэ-ри агъэфедагъэх. Лъэпкъ къэлуакIэр ыльапс, ау имынашанэхэри мэкъамэхэм ахалъхьэ. Купэу «Мыст» хэт Сихуэ Джэнэт кызыриIорэмкIэ, ижырэ ордэ-жыжхэмрэ шыкIэпщынэмрэ шIулъэгъоу афыриIэр пэсэрэ ордэ къэгъэлуакIэу Гъоыгъо Дамир рилъэгъулапIэгъэм кы-щехьагъ.

— Илъэс 15 сыныбжьэу «Абдзахэмэ язекIо ордэ» Гъоыгъо Дамир шыкIэпщынэм

кыыригъалоу зызэхэсэхым, «Сэри ащ фэдэ сыхуэнуу сыфай» зэсложыгъ. ГъукIэ Замудин дэжэ сыкIуагъ ыкIи ижырэ къэлуакIэм тытемыкIэу, пэсэрэ къэтыкIэр дгъэлуштыгъ. НыбжьыкIэхэр тIэкIу нахь шъхьафитых, мэкъамэми дэлажъэх, фэшъхьаф Iэмэ-псымэхэри агъэфедэх. Арэу щытми, ашлогъэшлэгъо-нэу зэрэпылхэм пае сафэраз. Ау

Сихуэ Джэнэт изакъоп, ныбжьыкIэ купитIуми ахэтым инахьыбэр ГъукIэ Замудин ыгъэсагъэх, римыгъэджагъэхэ-ри ащ кIырыпIыгъэх. Ащ иапэрэ еджа-пIохэм ащыщэу Нэгъой Заур ижырэ ордэ къэлуакIэу, мэкъэмэ къэгъэлуакIэу ГъукIэ Замудин зыфигъэсагъэхэм афэ-шыпкъэмэ, ныбжьыкIэхэр зэхьокIыны-гъэхэм нахь дахьыхыгъ.

— Непэ ныбжьыкIэхэм ягукъэкIыкIэ мыщ фэдэ Iофтхьабзэ зэрэзэхэщыгъэр сигуапэ. Гукъау нахь мышIэми, уахьтэм дакIоу тыбзэ тIэкIэзы, ау лъэпкъым бзигIу иI: оредыбзэмрэ зэрыгушылэрэмрэ. Зыр кIодымэ, адырэри цыIэщтэп. Ау мыщ фэдэу тиныбжьыкIэхэм оредыжъхэр къаштэхэу, купкIэу ялэр къагурылоу, къалоу щытмэ, тыбзи, Тхьэм ыломэ, зиужьыжыын. «Шьопсэу» шьосэлэ, — закыфигъэзагъ ныбжьыкIэхэм адыгэ культурэм иухуемакIоу, АР-м изаслу-женнэ сурэтышIэу ГъукIэ Замудин.

— Непэ лъэгъуыгъэр тэ зэхэтцэгъэгъэ «Жьыу» кыпыкIыгъэ мыжъо жгъэу сэлъытэ. Ау тилофшIакIэ зэфэдэп. Тэ ижырэ къэлуакIэм тытемыкIэу, пэсэрэ къэтыкIэр дгъэлуштыгъ. НыбжьыкIэхэр тIэкIу нахь шъхьафитых, мэкъамэми дэлажъэх, фэшъхьаф Iэмэ-псымэхэри агъэфедэх. Арэу щытми, ашлогъэшлэгъо-нэу зэрэпылхэм пае сафэраз. Ау

сялъэу сшIоигъу купкIыр амыгъэкIо-дынэу, гъэкIэжыным егъэлыгъащэу зыдырамыгъэхьыхынэу, — закыфигъэ-загъ ныбжьыкIэ купхэм АР-м культурэм-кIэ иминистрэ игуадзэу Кушэу Светланэ.

Сыдэу щытми, ижырэ ыкIи гъэкIэжы-гъэ къэлуакIэ илэми, нафэр зы — ижы-рэ оредыжъхэр цыIэныгъэм кыыхэ-хьажыгъэх ыкIи непэрэ ныбжьыкIэ купхэм ахэр къащыуцштыгъ. Концертми ар нафэ кытфилыгъ. ГъукIэ Замудин зыдэлэжъэрэ кIэлэцыкIу купэу «Насып» зыфилорэм концертым зыкышчыгъэлэ-гъуагъ, Iэгу тео лъэш кылэжыгъ.

АНЦОКЪО Ирин.

Суртхэр: А. Балабасъ.

КӀуачӀэкӀэ афырикъугъ

АдыгэлӀ батырӕу Шхъащӕкьо Кимӕ игъӕхъагъэхэм джыри ахигъӕхъуагъ. «Power Expo» зыфилорӕ къӕгъӕлӕгъонӕу Москва щыкӀуагъэм кыдыхӕлытагъӕу Ӏӕпшӕ тельхъанымкӀэ зӕнӕкьокум ащ теклоныгъэр кыыщидихыгъ.

Шхъащӕкьо Кимӕ ихъарзынӕщ.

Илъӕс 59-рӕ зыныбжӕ спортсменыр илъӕс 33-м ит Гога Тапуриӕ 4:2-у текӀуагъ. Къӕлогъӕн фае, Ӏӕпшӕ тельхъанымкӀэ Кимӕ зыкызызеригъӕлӕгъуагъӕр аперӕ. Ащ ыпӕкӀэ мы спорт лӕпкыым пылгыгъӕу щытыгъӕп.

— Ары, сызпӕуцужыгъӕр илъӕс 26-кӀэ сӕц нахы нахыкӀӕу кычӀӕкыгъ. Сыныбжӕ елгытыгъӕу, етӀани аперӕу сызӕрӕхӕлажӕрӕм кыыхӕкӀӕу зӕкӀэми ар кыистеклонӕу къашлошлыщтыгъ, ау зӕрӕмыгугъагъӕхӕу кычӀӕкыгъ. КӀалӕу сызпӕуцужыгъӕри лӕшӕу зыщыгугъы-жыыщтыгъ, — кыитфилотагъ Шхъащӕкьо Кимӕ.

Ӏофтхъабзӕм хӕлӕжъагъӕхӕр зӕкӀэ зы ӀӕкӀэ зӕнӕкьокумгъӕх. Шхъащӕкьо Кимӕр Гога Тапуриӕр ӀитӀумкӀэ зӕпӕуцужыныхӕу къафадагъ. Ӏӕ сӕмӕгумкӀи джабгумкӀи зӕхъожъхӕзӕ, акӀуачӀӕ зӕрахыӀлагъ, пчъӕгиппӀӕ апӕ изыгъӕкӕурӕм теклоныгъӕр кыдыхыщтыгъ. Ар Кимӕу кычӀӕкыгъ.

— Ӏӕпшӕ тельхъанымкӀэ дунаим,

Урысыем ячемпионӕу, гъогогъу пчъагъӕр теклоныгъӕу кыдззыхыгъӕу Роман Шоринри мызыгъӕгурӕ ушӕтыным хӕлӕжъагъ. Ащ сӕри сыздигъӕхъазырыгъ. Мы спорт лӕпкыыр сӕрыкӀэ гъӕшӀӕгъонӕу кычӀӕкыгъ. Ащи шӀӕныгъӕ, екӀолӀӕкӀэ шхъаф ищыкӀлагъ. Ау сӕдми укӀӕрыхӕмӕ пкӀуачӀӕ къӕбгъӕлӕгъонӕу щытӕп, — кыиддӕгуащӕ Шхъащӕкьо Кимӕ.

Кимӕ Ӏӕпшӕ тельхъаныр ыгу рихыгъӕу тапӕкӀӕ нахы ишпыпкӕу ащ пылгынӕу рихъухъагъ. Зӕнӕкьоку зӕфӕшхъафхӕми ахӕлӕжъӕнӕу имурад.

Шӕугу къӕдгъӕкыжыын, спортым ивтеран цӕрыӀохӕм Шхъащӕкьо Кимӕ ащыщ, спорт лӕпкӕ зӕфӕшхъафхӕмкӀэ къӕгъӕлӕгъонышлӕхӕр Ӏӕх. Аужырӕ илӕсхӕм анахъӕу ыцӀӕ зыгъӕлурӕр шхъафит бӕнӕныр ары. Ащи ар пыщӕгъӕ зыхъугъӕр бӕшӀагъӕп, ныбжӕ шӀуклаем итыгъ. Ары нахы мышӀэми, мафӕ кӕс ышӀырӕ ухъазырынхӕмрӕ ыгу зӕрӕфаблӕрӕмрӕ яхъатыркӀэ гъӕхъагъӕхӕр ешӀых. Кимӕ кызызериорӕмкӀэ,

спортым фырилӕ шӀулӕгъур ицӀыкӀугъом кыыздиштагъ.

— Футбол, хоккей ренӕу тешӀӕщтыгъ, секции зӕфӕшхъафхӕм етӀанӕ тыкӀуагъ. СпкыышӀолкӀэ спорт лӕпкӕ зӕфӕшхъафхӕм сатӕгӕпсыхъагъӕуи кычӀӕкыгъ. Анахъӕу сызпылгыгъӕр хылыӕ Ӏӕтыныр ары, ау мары илъӕс 60-м ехъулӕу нӕмыкӀ спорт лӕпкӕхӕри кыыз-

ӀӕкӀӕзгъӕхъагъӕх, — кыитфилотагъ Кимӕ.

Ӏӕпшӕ тельхъаным изакъоп, непӕ Кимӕ фӕшхъаф пшӕрылӕхӕри зыфӕгъӕуцужыых. Ахӕр кыдӕхъунхӕм фӕшӀ мафӕ кӕс Ӏоф зыдешӀӕжы. Уфаемӕ, ныбжыыр пӕрыохъу зӕрӕмыуштыр ащ ыушӕтыгъ.

АНЦОКЪО Ирин.

Гандбол

ЕшӀӕгъур шӀуахыгъ

Урысыем ичемпионат и Суперлигӕ хӕлӕжӕрӕ «АГУ-Адыифым» зичӕзыу ешӀӕгъоу иӀагъӕр Москва щыкӀуагъ.

Зӕнӕкьокум ипӕшлорыгъӕшӕ едзыгъо пӕрытныгъӕу щызылыгъ командӕхӕм ащыцӕу «ЦСКА-м» Ӏукалагъ.

«ЦСКА» (Москва) — «АГУ-Адыиф» — 35:21 (21:12).

Мыщ фӕдӕ командӕ лӕшхӕм уадешӀӕныр псынӀкӕп. Ау пкӀуачӀӕ ууплӕкӀу-нымкӀэ, кычӀӕлӕкыкӀошт ешӀӕгъухӕм зафӕбгъӕхъазырынымкӀэ ишӀогъӕшхӕу кӕкӀо. Адыгеим икомандӕ иешӀӕкӀӕ уигъӕрӕзӕнӕу щытыгъ, анахъӕу ятӀонӕрӕ таймым. Ау бысымхӕр хӕпшыкӀӕу нахы лӕшыгъӕх. «АГУ-Адыифым» щешӀӕхӕрӕ Лилия Кавера ыкӀи Екатерина Терлецкаям гъогогъу плырыппӀӕ Ӏӕгуаор кӕлапчӕм дадзагъ.

— Командӕм амалӕу илӕр кыыгъӕ-

лӕгъуагъ, ау ащ дакӀоу хӕукъоныгъабӕ тшыгъӕ, ахӕр дӕгъӕзыжыгъӕнхӕм тапӕкӀӕ тыпылгыщт, — кыыуагъ Екатерина Терлецкаям.

Тыгъӕгъазэм и 24-м «АГУ-Адыифыр» Мыекъуапӕ щешӀӕшт. Зӕнӕкьокум икомандӕ анахы лӕшӕу «Ростов-Дон» тыхӕкӀӕшт. ЗӕлукӀӕгъур мафӕм сыхъатыр 2-м рагъӕжӕшт. Гандболыр зыгу рихыхӕрӕр ащ еплӕынхӕу зӕхӕцакӀохӕм рагъӕблагъӕх. Узӕрӕчӕхъащтым ыпкӀӕ лыпытын ищыкӀагъӕп.

Редактор шхъаӀхӕр:	Зӕхъзышагъӕр:	Зыщаушыхъатыгъӕр:	Зыщыхаутырӕр:	Редакциер зыдӕшыӀӕр:	Пчъагъӕр
МӔШӀӔКЪО Саид	Адыгӕ Республикӕм лӕпкӕ ӀофхӕмкӀӕ, ӀӕкӀыб кӕрӕлхӕм ащыпсӕурӕ тильӕпкӕгъӕхӕм адырӕӀӕ зӕпхыныгъӕхӕмкӀӕ ыкӀи кӕзбар жьугъӕм иамалхӕмкӀӕ и Комитет	Урысые Федерацием хӕутын ӀофхӕмкӀӕ, телерадиокъӕтынхӕмкӀӕ ыкӀи зӕлыӀӕсыкӀӕ амалхӕмкӀӕ и Министерствӕ и Темыр-Кавказ чыппӕ гъӕлорышӀанӀ, зӕраушыхъатыгъӕ нӕмыр ыкӀи №ТУ 23-00916	АО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кы. Мыекъуапӕ, ур. Пионерскӕр, 268	385000, кы. Мыекъуапӕ, ур. Первомайскӕр, 197. Телефонхӕр: приемнӕр: 52-16-79, редактор шхъаӀӕм игуадӕ — 52-49-44, пшӕдӕкӀыжӕ зыхъырӕ секретарыр — 52-16-77. E-mail: adyvoice@mail.ru	4029
ЖЫЛАСӔ Заурбӕч	Адресыр: ур. Крестьянскӕр, 236				Индексхӕр
АБЫДӔКЪО					52161
Люсанӕ					52162
					Зак. 2164